

Sántha Attila

NŐI EPOSZ A NEMISÉGRŐL

– *Balázs Lajos: Cérna és tű.*

A paraszti világ szerelmi eposza¹

Balázs Lajos újabb könyvvel jelentkezett, mely a nagysikerű *Amikor az ember nincs es ezen a világon. Paraszti nemi kultúra és nemi erkölcs Csíkszentdomokoson* című, 2010-ben megjelent monumentális munkájához kapcsolódik. A néprajzkutató a *Cérna és tű. A paraszti világ szerelmi eposza* című könyvében egy rendhagyó vállalkozást visz véghez: a több mint 300 adatközlővel készített mélyinterjúkból olyan kötetet gyúr össze, mely túllépi a néprajz határait, és fikcióként, azaz megkonstruált valóságként működik (köznyelven: olyan szövegként, amely önmaga kielégítő működésére, és nem a tényekre koncentrál).

Egyetlen, sok-sok asszonyból összegyűrt karakter mesél a kötetben. Több ez, mint egyszerű történet, hisz a sokszor egymással ellentétes, szerelemhez, szexualitáshoz kötődő tapasztalatokból összeáll egy szinte mitikusnak mondható világ, amelyet a Minden Asszonyok Asszonya próbál értelmezni, aki egyszerre szereti és nem szereti, egyszerre utálja és imádja, egyszerre fogadja el és utasítja el világunk nagy mozgatóerejét, a szexualitást.

A szerző az előszavában maga mondja el, milyen gondolat is vezette ezen vállalkozásában: az egyáltalán nem kereknek, gömbölyűnek látott világot rakni át egy eposzba, „melynek vezérgondolata immár a test és vágy bonyolult küzdelme, viaskodása a paraszti társadalom emberének lelkében, értelmében, testi bizsergésében”. A főhős egyszerűen egy parasztasszony, „fiatal is, idős is, özvegy is, elvált is, egyedül élő is, de nem félisten, (...) mint az eposzok hősei”.

Ez a meghatározhatatlan, ilyen is, olyan is világ a könyv egyik alapvetése. E világban pedig mindenki arra törekszik, hogy eltalálja az „ilyenséget”. A beszédes című, *A falusi asszony nemi életéről és idegállapotáról* szóló, tizenötödik beszélgetésben szól a főhős a nemi

1 Csíkszereda, 2020, Gutenberg Kiadó.

élet hatásáról: „Met ha az ember es, s az asszony es nem kapják meg a szeretetet, akkor egész nap olyan gyűlöltté válnak egymásnak. Nincs kedved, ha valamit szól, nem jó, hogy visszaszóljal. De amikor szeretetből sikeredik, azokon a napokon még a tyúkok es táncolnak. Met akkor mind a kettő megkapja a magáét, akkor vigasság van, semmi baj nincs. Amikor egyik vagy másik se, akkor a kakas es útba van az udvaron.”

Az örök párkapcsolati kérdések a lehető legtermészetesebben jönnek elő, s azáltal, hogy kimondódnak, valahogy meg is oldódnak ideiglenesen, illetve kezdődik a ciklus előlről: „akkora nagy mája van mind a kettőnek, hogy egyik se kezdeményez. S így nem tudnak esszeférni sokáig. Akkor egyszer csak reagőnek arra, hogy »Hallod-e, hát mos mű mét (sic! a helyes forma *métt* lenne – S. A.) es vagyunk esszeveszve?!« Legtöbbször a lehetetlenségen vesznek össze. Olyant kezdnek osztani, aminek semmi értelme nincsen, de egymásnak nem engednek a huszonegyből.”

Érdeemes követni, milyen témákat tart beszédre méltónak Balázs Lajos eposzi asszonya: „arról, hogy azok es befűzték a cérnát a tú fokába, aztán a közöslésről”, hogyan fedezi fel a gyermek a szexet, a szülői titkolózásról, a gyermekszerelemről, a legények „beiskolázásáról”, a csábításról, a szüzességről, a férekambacsolásról, a nemi ingerlés gyakorlati módozatairól, a paráználkodásról, a nászéjszakáról, arról, hogy mikor jó es mikor rossz, a nemi élet es az idegállapot kapcsolatáról, a nemi élet rendjéről, a nemi élet mint beszédtema, viszályokról, húségről es hűtlenségről, a féltékenységről, a szerelem s a szeretkezés alkonyáról stb.

A könyv ténylegesen is annak sikeredik, aminek a szerző elképzelte: egy Kalevala-szintű (!) eposz lesz, mely az emberi lét értelmére ad cseppet sem végérvényes, mert folyamatosan változó válasz(oka)t.

(A férfiolvasó meg nem tehet egyebet, mint regisztrálja: egy olyan misztériumhoz jut közel, amelyet felfogni nem tud, csupán létét érzékelni. A könyv elolvasása után talán lemond arról, hogy következetességet, logikával felfogható értelmet keressen párja gondolataiban, érzéseiben. De tudjuk, ez nem fog megtörténni soha, úgyhogy nem fog a Minden Férfiak Férfia szintjére lépni.)